

У Романихи заслабла корова. Лежала на соломі і сумно дивилася великими сивими очима. Ніздря дрожали, шкіра морщилася — дрожала ціла у горячці. Пахло від неї слабістю і болем страшним, але німим. В таких випадках найбільше жаль, чому худобина не може заговорити і поскаржитися.

— То очі виде, що вона не буде. Може би, й поміг що, якби то кров, а то хтось кинув оком на ню, бодай му повілізу, та й тепер нема ради. Здайтеся на бога — може, вас потішить...

Так казав їлаш, що знав до худоби.

— Ой Ілашку, видко, що не буде, але як її не буде, та й мене не треба. Я цілий свій вік змарнувала, аби коровки дочекатися. Від чоловіка лишила-м си, син умер у воську, а я кривала та робила і ніч і день. Такі зимові ночі довгі, а я до днини прѣду, аж ми пушки спухають, аж пісок у очах стає. Лиш один бог знає, як я тот грейцір гірко претала, заки напретала...

— То, видите, бідному то все так, а хоть би-с руки зробив по лікті, та й нічого з того не буде! Уже так є, та й що діяти? Треба якось так жити...

— Та й не знати, що свої голові робити, та й що діяти, та й хто би мені раду дав?

— Ще кличтєся на яку днину, аби-сте службу наймили та й обідець зробили. Або дайтеся на відпуст Івана Сучавського; кажуть, що багато помагає.

— Ой, вже я си покликала і на днину, і на Зарваницьку матір божу, і кличуси на Івана Сучавського.

— Може, кажу, бог вам допоможе, як здастеси на него. Най вам бог дасть якнайліпше.

І Їлаш пішов.

Романиха сіла коло корови і пильнувала її, аби не згинула. Давала їй, що мала найліпше, але вона не хотіла нічого їсти. Лиш дивилася на бабу і жалю їй завдавала.

— Маленька, маленька, що тебе болить? Не лишей стару бабу без ложки молока. Потіш ні хоть трошки.

І гладила корову по чолі і попід горло, і голосила над нею.

— Де, де я годна стегнутиси на другу?! Ані пушок зложити, ані гли примкнути вже-м не годна; де мені на старість за корову дбати?

Корова дрожала, а Романиха її накрила своїм кожухом і чіпіла над нею, розгорнена, на морозі. Сама дзвонила зубами, але не відступала.

— А може, це за гріхи так мене бог карає? Бо не раз я через тебе, небого, нагрішила! Десь межі трошки підпасла, десь гарбузик урвала, десь пасиночок уломила. Але я ніколи нікому молока не желувала. Десь дитина занеможе, десь жінка у злогах, а я йду з горнєтком та й несу молочка. Та й сирця я роздавала людям до кулешки. Господи, не карай ні тяжко — бідну одову. Нічо вже чужого не порунтаю, лиш даруй ми корову!

Отак до пізньої ночі Романиха голосила над коровою. Кропила її свяченою водою, але ніщо не помагало. Вона розтягла ноги на цілу стаєнку і гонила боками, аж рикала. Баба гладила, обіймала, приговорювала, але таки нічого не могла вдіяти.

Місяць освічував стаєнку через двері, і баба виділа кожний рух корови. Вона врешті піднялася. Ледво держалася на ногах. Розглядалася по стаєнці, як би прощалася з кожним кутом.

Потім упала на соломі і розтяглася як струнва. Романиха прилякла коло неї і шурувала її віхтем. Сама не знала, що з нею діється. Потім корова зарикала голосно і почала бити ногами. Романисі зробилося горячо, жовто в очах, і, закервавлена, впала. Корова била ногами і роздирала бабу на кавалки.

Обі боролися зі смертю.